

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide / Musiikki

2022

Anna-Sofia Kallio

Huiluoppilaana lapsi tai aikuinen

– Huilunsoiton alkuopetus ja sen erot lapsi- ja aikuisoppilaan välillä

Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Esittävä taide/ Musiikki

2022 | 24 sivua, 2 liitesivua

Anna-Sofia Kallio

Huiluoppilaana lapsi tai aikuinen

- Huilunsoiton alkuopetus ja sen erot lapsi- ja aikuisoppilaan välillä

Opinnäytetyö koostuu taiteellisesta ja kirjallisesta osiosta. Tämän opinnäytetyön painotus on taiteellisessa osiossa. Taiteellinen osio on Turun Taideakatemian Crichton-salissa 29.4.2022 järjestetyn konsertin tallenne. Kirjallisessa opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, miten huilunsoiton alkuopetus eroaa aikuis- ja lapsioppilaan välillä. Opinnäytetyöhön on koottu huilunsoiton alkuopetusmateriaaleista materiaalipankki, joka sisältää sekä lapsille että aikuiselle soveltuvaa oppimateriaalia.

Opinnäytetyön tavoitteena on kirjoittajan kehittyminen huilupedagogina ja uusien näkökulmien ja tietouden löytäminen huilunsoiton alkuopetuksesta eri-ikäisille oppilaille. Opinnäytetyöhön on sisällytetty huilunsoitonopettajille suunnattu anonymi kysely.

Opinnäytetyön johtopäätöksenä voidaan todeta, että eri-ikäisille huilunsoiton opettaminen on samanlaista soittoteknisten harjoitteiden suhteen, mutta opetusmetodit ja lähestymistavat ovat osittain erilaiset.

Materiaalipankin kokoaminen helpottaa opinnäytetyön tekijän huilunsoitonopetusta. Eri ikäkausien opetusmenetelmiä koskeva tietous auttaa kehittämään huilunsoitonopettajana.

Asiasanat:

huilu, huilunsoitonopetus, opetus, aikuinen, lapsi

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Performing Arts/ Music

2022 | 24 pages, appendices 2 pages

Anna-Sofia Kallio

As a flute student, child, or adult

How does the initial teaching of flute playing differ between a child and an adult?

The thesis consists of an artistic and written part. The emphasis of this thesis is on the artistic part, which is a recording of the concert organised in Crichton Hall on 29 April 2022. The written thesis examines what kind of differences there are in the initial teaching of flute playing between adult and child pupils.

The thesis includes a material bank made up of materials for the initial teaching of flute playing, which includes teaching material suitable for both children and adults.

The aim of the thesis is to develop the author as a flute pedagogue and to find new perspectives and knowledge in the initial teaching of flute playing for students of different ages. An anonymous questionnaire for flute teachers has been included in the thesis.

As a result of the thesis, can be noted that teaching flute playing is the same for people of different ages as regards the technical exercises, but the teaching methods and approach are partly different.

Gathering a material bank will facilitate the future teaching of flute playing by the author of the thesis. Knowledge of teaching methods for different ages will help the author to develop as a flute playing teacher.

Keywords:

the flute, flute playing teacher, teaching, adult, child

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Huilunsoiton alkuopetus	7
2.1 Huiluoppilaana lapsi	11
2.2 Huiluoppilaana aikuinen	15
2.3 Huilunsoitonopetusta koskeva kysely	17
3 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja	20
3.1 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja lapsille	20
3.2 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja aikuisille	21
4 Lopuksi	22
Lähteet	24

Liitteet

Liite 1. Opinnäytetyökonsertin käsiohjelma.

Liite 2. Linkki opinnäytetyökonsertin tallenteeseen.

Kuvat

Kuva 1: Sormien ja käsien asento.

Kuva 2: Soittoasento.

Kuva 3: Ansatsi.

Kuva 4: Nuvo-huilu.

Kuva 5: Pneuma Pro.

1 Johdanto

Ihminen on elinikäinen oppija. Ihmisen aivoille ja mielenterveydelle on hyväksi opetella uusia asioita läpi koko elämän, eikä siltä voi välttyä alati muuttuvassa ympäristössämme. Vaikka lapsuudessa ja nuoruudessa opitaan paljon asioita opiskellen, tutkien ja kokiin, oppiminen ei lopu siihen. Kari Ahonen (2004, 13–14) kirjoittaa kirjassaan Johdatus musiikin oppimiseen, että ihmiset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja perusmuodossaan oppiminen on tottumista ympäristön ärsykkeisiin. Korkeimmalla tasolla oppiminen on taitavaa suorittamista, joka vaatii määrätietoisuutta, harjoittelua ja pitkäjänteisyyttä. (Ahonen 2004, 13–14.) Perinteisesti oppimisella tarkoitetaan kokemuksen aiheuttamia muutoksia ihmisen tai eläimen käyttäytymisessä. Muutokset voivat tapahtua kaikessa, mitä teemme, tunteista tietoon, ja ne voivat ilmetä heti tai vasta myöhemmin pidemmän prosessin jälkeen. Musiikin oppimisen voisi sanoa olevan suhteellisen pysyvien muutoksien muodostumista erilaisten kokemusten vaikutuksesta ihmisen musiikkikäyttäytymisessä. (Ahonen 2004, 13–14.)

Koska oma instrumenttini on huilu, minusta on kiinnostavaa tarkastella oppimista huilunsoitonopetuksen näkökulmasta. Tässä kirjallisessa opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan huilunsoiton alkuopetusta. Haluan myös oppia, miten ihminen oppii eri-ikäkausina. Siksi käsittelen myös sitä, millä tavalla huilunsoiton alkeisopetus eroaa aikuisen ja lapsen välillä.

Tein huilunsoitonopettajille anonyymien kyselyyn Suomen Huiluseuran Facebook-ryhmässä. Olen tätä opinnäytetyötä tehdessäni keskustellut myös yleisesti huilunsoitonopettajien kanssa opettamisesta ja oppimisesta, ja saanut hyödyllistä tietoa ja apua.

Etsimällä vastauksia ja ratkaisumalleja kyselyssä esittämiini kysymyksiin haluan kehittyä huilunsoitonopettajana ja helpottaa omaa työtäni tulevaisuutta silmällä pitäen. Pyrin selvittämään itselleni, millä tavalla saisin räätälöityä opetukseni sopivaksi, innostavaksi ja mahdollisimman monipuoliseksi eri-ikäisille huiluoppilaille.

Kartoitan huilunsoitonopetuksen alkeismateriaaleja ja harjoitteita, mitkä auttaisivat keskittämään opetuksen kullekin ikäryhmälle sopivaksi ja kokoan niistä itselleni materiaalipankin. Tavoitteenani on löytää uutta pedagogista materiaalia ja tietoutta huilunsoitonopettajan uraani varten ja toivon, että muutkin huilunsoitonopetuksesta kiinnostuneet saisivat tästä opinnäytetyöstä itselleen ajattelun aihetta ja ratkaisumalleja eri-ikäisten alkeisoppilaiden huilunsoitonopetuksen haasteisiin. Parhaassa tapauksessa myös nykyiset ja tulevat huiluoppilaani hyötyvät tästä.

Seuraavaksi tarkastelen huilunsoiton olennaisia piirteitä ja äänentuottoa. Suomen Huiluseuran Facebook-sivulla julkaisemaani anonymiin Google Forms -kyselyyn (2022) saamiini vastauksiin viittaan muutamassa kohdassa luvussa 2.1 ja 2.2. Luvussa 2.3. avaan kyselyä enemmän. Lukuun 3 on koottu materiaalia huilunsoiton alkuopetukseen ikäryhmittäin. Lopuksi teen noston huilunsoitonopetuksen menetelmistä.

2 Huilunsoiton alkuopetus

Huilunsoitonopiskelun voi aloittaa minkä ikäisenä tahansa. Huilu on monipuolinen soitin ja sen kanssa opituista taidoista on hyötyä myös elämän muilla osa-alueilla. Huilunsoitto kehittää muun muassa käsien koordinaatiokykyä, vahvistaa hengitystä sekä keskivartalon lihaksia, rentouttaa ja kehittää pitkäjänteisyyttä. (Savonlahti 2015.)

Salla Savonlahti (2015) kirjoittaa artikkelissaan Huilistin ergonomia – soittamisen ei kuulu sattua seuraavasti: ”Ensiarvoisen tärkeää huilua soittaessa onkin luonteva ja ergonominen niin sanottu keskiasento. Se mahdollistaa vapaan ja tehokkaan hengityksen ja sitä kautta hyvän lähtökohdan huilunsoitolle, jolloin kehossa ei ole turhia jännitteitä.”

Toisin kuin esimerkiksi piano, huilu ei ole soitin, missä vain kosketinta painamalla tulee heti ääni, vaan huilun äänenmuodostuksen opettelu vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Hyvän asennon harjoittelu on ensimmäinen askel, joka vie jo pitkälle. Lisäksi erilaiset hengitys-, venytys- sekä rentoutusharjoitteet myös ilman huilua ovat tärkeitä.

Huilun kokoaminen ja huolto

Huilua säilytetään kolmessa osassa omassa kotelossaan. Huilu koostuu suukappaleesta, keskiosasta eli rungosta sekä jalkaosasta. Huilu kootaan kiinnittämällä suukappale rungon toiseen päähän ja jalka toiseen päähän. Osat kiinnitetään toisiinsa hieman pyörittäen ja tätä tehdessä pidetään kiinni runko- ja jalkaosan sellaisesta kohdasta, jossa ei ole läppiä, tukevasti mutta ei liikaa puristaen. Huilun puhallusaukko ja läpät pitää saada samaan linjaan ja jalan akselin tulee osoittaa rungon läppien puoliväliin. (Turunen 2009, 5.)

Huilusta on tärkeää pitää hyvää huolta, jotta se pysyy ehjänä ja hyvässä kunnossa mahdollisimman kauan. Jos huilun laskee pöydälle, on läppien oltava aina ylöspäin, jotta ne eivät vahingoitu. Silloin kun pitää huilua kädessään, mutta ei soita, tulee pitää aina kiinni sellaisesta kohdasta, missä ei ole läppiä. Aina

soittamisen jälkeen huilu pitää puhdistaa ja kuivata siihen tarkoitettujen puhdistuspuikon ja puhdistusliinan avulla. (Turunen 2009, 6.)

Soittoasento sekä käsien ja sormien asento

Huiluoppilaan asento on ryhdikäs ja hallittu mutta rento. Hartioiden tulee olla alhaalla sekä käsivarsien ja ranteiden rentoina (kuva 2). Polvet eivät saa olla lukossa. Sormien pitää olla pyöreinä huilun läpillä ja sormia nostaessa ei saisi nousta liian etäälle läpistä, jotta rentous säilyy ja soittaminen on helpompaa (kuva 1). Huilun läppien pitäisi pysyä vaakatasossa eikä huilu saisi pyörähtää eteenpäin eikä taaksepäin. Tukipisteinä huilussa on leukakuoppa, oikean käden peukalo ja pikkusormi sekä vasemman käden etusormi välittömästi tyvinivelen yläpuolella. (Turunen 2009, 7–9.) Tukipisteisiin luottaminen voi olla aluksi hankalaa, kun tuntuu siltä, että huilu putoaisi. Kun tukipisteet ovat kohdallaan ja kun soittaja oppii luottamaan itseensä, tämä putoamisen tunne häviää.

Kuva 1. Sormien ja käsien asento. (Anna-Sofia Kallio)

Kuva 2. Soittoasento. (Anna-Sofia Kallio)

Kuvassa 2. soittoasentoa on kuvattu edestä ja huomio kannattaa kiinnittää koko vartalon linjaan. Polvet eivät ole lukossa, hartiat ovat alhaalla ja huilua kannattelevat kädet ovat rennot.

Äänen tuottaminen

Huuliotetta huilun suukappaleeseen sanotaan ansatsiksi. Huiluun puhaltaessa ilmavirran tulee olla kohdennettu oikein suukappaleeseen ja huilun ääni syntyy siitä, kun puhallettava ilmavirta osuu huilun suukappaleen etureunaan, jolloin ilmapatsas halkeaa ja siten synnyttää huilun äänen. (Turunen 2009,11.) Osa ilmavirrasta menee huilun sisään ja osa menee ohi. Huilun suukappale asetetaan leualle siten, että alahuuli peittää noin kolmanneksen puhallusaukosta ja huulten keskikohta ja puhallusaukko ovat kohdakkain. (Turunen 2009, 12.) Kuten

kuvassa 3, huulet laitetaan kevyesti yhteen siten, että huulten keskikohtaan jää pieni puhallusaukko, josta ilma pääsee ulos.

Kuva 3. Ansatsi. (Anna-Sofia Kallio)

Yhdistettyinä ansatsi, sen muoto ja koko, huulien kohta huulilevyllä sekä hengityksen kontrollointi muodostavat kauniin ja laadukkaan soinnin. Jotta huilulla saisi muodostettua kauniin äänen, ilmavirran pitää osua viistosti poikki suuaukon huulien väliin jäävän puhallusaukon kautta. Puhallusaukon muoto, koko, kulma ja ilmavirran nopeus muodostavat värähtelevän ilmapatsaan ilmavirran osuessa huiluun ja muodostavat äänen. Jos jokin edellä mainituista seikoista muuttuu vähänkin, se vaikuttaa vireeseen, äänenlaatuun tai äänenvoimakkuuteen. Esimerkiksi jos ilmavirta on liian hidas, ilmapatsas väräilee hitaammin ja tällöin ääni muuttuu alavireiseksi ja heikoksi. Ansatsin joustavuudella voidaan hallita kaikkia näitä seikkoja. (Gallen 2019.)

Kasvot, huulet ja kurkku eivät saa olla lukkiutuneena vain yhteen asentoon, joustavuus on avainasemassa. Joustavuudella tarkoitetaan soitettaessa pienen pieniä muutoksia esimerkiksi puhallusaukon koossa, ja sitä, missä kohdassa huulet ovat suhteessa toisiinsa ja suukappaleeseen sekä ilmavirran nopeudessa. Kurkun pitää olla avoin ja kasvolihasten rentoina. Ansatsia kannattaa varsinkin huilunsoiton alkuvaiheessa opetella runsaasti peilin edessä, ja se on jokaisella huilistilla vähän erilainen jokaisen omanlaisen fysiikan takia. (Gallen 2019.)

Christie Gallen kirjoittaa mielestäni ansatsista hyvin seikkaperäisesti ja kiinnostavasti hyödyllisiä esimerkkejä apunaan käyttäen.

2.1 Huiluoppilaana lapsi

Huilun pituus sekä huilun paino saattavat tuottaa ongelmia pienikokoiselle lapselle. Pienet kädet eivät välttämättä yllä koko huilun pituudella kaikille huilun läpille eivätkä jaksakaan kannatella koko huilun painoa. Vaikka huilu onkin soittamista kevyimmästä päästä, se voi silti olla lapselle liian painava, kun sitä joutuu kannattelemaan useita minutteja kerrallaan. Nykyään lapsille on saatavilla huiluun suoran suukappaleen sijasta myös käyrä suukappale, mikä tuo huilun läppiä lähemmäksi ja näin mahdollistaa myös lapselle mahdollisimman mukavan ja hyvän soittoasennon. Käyrällä suukappaleella voi soittaa siihen asti, että kädet ovat tarpeeksi pitkät suoralla suukappaleella soittamiseen. Ihan pienille lapsille on saatavilla myös kevyitä käyrällä tai ns. donitsisuukappaleella varustettuja Nuvo-huiluja (kuva 4), jotka on valmistettu muovista. (Laakkonen 2017, 7.)

Kuva 4. Nuvo-huilu donitsisuukappaleella.

Nuvo-huilut ovat kevyempiä ja lapsiystävällisempiä kuin normaalit metalliset huilut. Myös Nuvo-huilua käytettäessä lapsi opetetaan käsittelemään huilua oikealla tavalla heti alusta alkaen, jotta myöhemmin vaihdettaessa metalliseen oppilashuiluun, oppilas osaa jo valmiiksi huilun oikeaoppisen käsittelyn.

Etenkin lasten kanssa huilun ääntä ryhdytään harjoittelemaan ensin pelkän suukappaleen avulla. Suukappaleella voi leikitellä sulkemalla putken pään toisella kädellä tai laittamalla sormen suukappaleen sisään, jolloin suukappaleen äänestä tulee erilainen ja hauska sekä äänen korkeus muuttuu.

Puhallustekniikkaa opettaessani olen kokenut hyödylliseksi apuvälineeksi myös Pneuma Pro -nimisen laitteen (kuva 5).

Kuva 5. Pneuma Pro.

Kuten kuvasta 5 havaitaan, Pneuma Pro on muovinen suukappale, jota käytettäessä huulien ja huulilevyn eteen kiinnitetään rengas, johon on eri kohtiin kiinnitetty erilaisia hyrriä. Pneuma Pron kanssa harjoitellaan puhallussuuntia ja samalla vahvaa ja kaunista äänenmuodostusta. Apuvälineestä ei tule ääntä, mutta jokaista hyrriä opetellaan puhaltamaan siten, että saadaan vain yksi hyrriä kerrallaan pyörimään. Aluksi voi olla haastavaa saada hyrriä pyörimään erikseen. Olen itse kokenut Pneuma Pron olevan hyödyllinen apuväline puhallussuuntien hahmottamiseen, ja lasten mielestä se on lisäksi hauska. Puhallusta voi myös

harjoitella esimerkiksi paperinpalan avulla puhaltamalla paperia seinää vasten tai puhaltamalla omaan kämmeneen ja tunnustelemalla, missä kohdin ilmapirta liikkuu, kun puhallussuuntaa muuttaa ansatsin avulla.

Pienillä lapsilla saattaa alussa olla haasteita pitkäkestoisissa puhalluksissa, kuten esimerkiksi hyvin hitaissa kappaleissa tai harjoitteissa. Kärsivällisyydellä ja erilaisten mielikuvaharjoitteiden myötä sekä lasten joustavien keuhkojen ansiosta saadaan kehitettyä puhallus- ja hengitystekniikkaa. Lapsilla on yleensä myös joustavat nivelet ja lihakset, minkä vuoksi rasitusvammoja ja lihasjumeja ei synny niin helposti. (Cluff 2004.) Erilaiset mahdolliset purentaviat, hammasraudat tai muut ongelmat hampaissa voivat aiheuttaa haasteita huilunsoitossa (Laakkonen 2017, 7).

On tärkeää, että huilunsoitonopettaja yrittää tehdä soittotunneista ja annettavista harjoituksista mahdollisimman mielenkiintoisia, jotta ne innostavat lasta viettämään aikaa soittimensa parissa. Musiikki on luonnollinen osa ihmistä ja esimerkiksi pienet lapset ovat taipuvaisia tutkimaan maailmaa musiikin keinoin erilaisilla äänillä, lauluilla, leikeillä ja rytmeillä (Ruokonen 2016, 43). Lapsen luontaisen vastaanottavaisuuden, avoimuuden ja rikkaan mielikuvituksen vuoksi on mielestäni antoisaa innostaa lasta myös huilunsoiton oppimiseen. Huilunsoitonopettaja on lapselle yksi turvallinen ja luotettava aikuishenkilö ja auktoriteetti. On tärkeää luoda oppilaalle alusta alkaen opetustilanteeseen sopiva turvallinen ja mukava ilmapiiri, missä oppilas uskaltaa tehdä ja kokeilla ja olla luova.

Opettajan on hyvä osata käsitellä erilaisia lapsia ja suhtautua avoimesti lasten eri tunnetiloihin, sekä pyrkiä itse olemaan positiivinen, kiltti ja ymmärtäväinen. Lapselle on tärkeää luoda ilmapiiri, missä kaikki tunteet ovat sallittuja, missä luovuus saa tulla vapaasti esiin ja mielikuvitus lentää, ja missä lapsi hyväksytään omana itsenään. Erilaisista tunnetiloista on hyvä ammentaa inspiraatiota myös soitossa. Lasten keskittymiskyky vaihtelee myös paljon, minkä vuoksi opettajan on hyvä antaa soittotunnilla lapselle tilaa levolle, leikille ja keskustelulle sekä edetä riittävän rauhallisessa tahdissa.

Usein kysyn oppilailta heidän mielenkiinnonkohteistaan ja pohdin, voisinko hyödyntää niitä myös soittotunneilla huilunsoitonopiskelussa ja oppimisessa. Tanssia harrastavaa lasta voi kannustaa improvisoimaan tai säveltämään oman tanssikappaleen tai lempinalle voi tulla kuuntelemaan huilutuntia. Opettaja voi myös sovittaa lapsen lempikappaleen aloittelijalle sopivaan muotoon, jolloin lapsi pääsee heti soittamaan mielimusiikkiaan. Tämä vaikuttaa positiivisesti motivaatioon huilunsoittoa kohtaan.

Tekemässäni Google Forms -kyselyssä (2022) ilmeni, että lasta opettaessa kannattaa opetusvälineenä käyttää erilaisia leikkejä, tarinoita ja mielikuvaharjoitteita analyyttisen lähestymistavan sijasta. On tärkeää opettaa asioita myös paljon konkreettisten esimerkkien ja harjoitteiden kautta, sillä jotkut asiat voivat pelkästään selitettynä olla lapsille liian vaikeita ymmärtää, kuten esimerkiksi hengitystekniikka ja siihen käytettävät lihakset. Lasten kanssa opettajan on oltava myös tarkkana kaikessa, mitä tekee ja sanoo, sillä lapsi ottaa usein informaation kirjaimellisesti eikä omaa vielä niin kehittynyttä kriittistä ajattelutapaa vastaanotettavaa tietoa kohtaan.

Mielenkiintoiset opetusmateriaalit ovat tärkeitä lasten soitonopetuksessa. Kannattaa käyttää värikkäitä ja kuvitettuja oppikirjoja ja oppaita, jossa edetään selkeästi ja joissa on tarpeeksi iso nuottikuva, jolloin lapsen on helppo lukea ja oppia lukemaan nuotteja. Lapsen opettamisessa kannattaa myös hyödyntää lapselle entuudestaan tuttuja lauluja. (Lydecken 2009, 6.) Lapsille sopivaa alkeisoppimateriaalia käsittelemme tarkemmin luvussa kolme.

Lasten kanssa on hyvä harjoitella heti alusta alkaen myös korvakuulolta ja ulkoa soittamista, jolloin lapsi oppii irrottautumaan nuoteista. On tärkeää antaa tilaa kuuntelulle ja sen kehittymiselle, jotta lapsi huomaa soittavansa pelkkien nuottien sijasta musiikkia. (Lydecken 2009, 7.) Näin myös luovalle improvisoinnille jää tilaa. Google Forms -kyselyssä (2022) pohdittiin, että improvisointi on usein lapselle helpompaa kuin aikuisille, sillä lapsen mieli on yleensä luontaisesti avoin. Siksi on tärkeää, että huilunsoitonopettaja antaa lapsen kokeilla erilaisia asioita huilulla ja rohkaisee vapaaseen luovuuteen myös ilman nuotteja ja tarkkoja raameja.

Lydecken (2009, 7) mainitsee, että alusta alkaen on hyvä tutustuttaa lapsi myös esiintymiseen sekä totuttaa lapsi kuuntelemaan muiden esityksiä, jolloin esiintymisestä tulee luonnollinen, helposti lähestyttävä ja hauska osa huilunsoitonopiskelua. Muiden kuunteleminen innostaa ja motivoi lasta. Kun lapsi kuulee esimerkiksi vähän vanhemman lapsen soittavan hienosti jotain, hänelle tulee halu pystyä samaan, vaikka se olisikin vielä liian haastavaa tässä vaiheessa. (Lydecken 2009, 7.) Tällöin kynnyksesi esiintyä ei nouse liian korkealle myöskään lapsen kasvaessa. Itsekritiikin kasvaessa näin voisi käydä, jos esiintymis- ja kuuntelumahdollisuuksia ei tarjottaisi.

Google Forms -kyselyssä (2022) monet huilunsoitonopettajat totesivat, että lapsioppilaan kanssa on tärkeää hyödyntää myös oppilaan huoltajia osana opetusprosessia. Lapselle tärkeä huoltaja kannattaa ottaa osaksi lapsen omaa harrastusta. Huoltajille on hyvä opettaa ja selittää perusasiat huilunsoitosta, jotta aikuinen pystyy auttamaan ja tukemaan lasta kotona soittamisessa. Huilunsoitosta voi tulla koko perheen yhteinen harrastus.

2.2 Huiluoppilaana aikuinen

Eräs huilunsoitonopettaja totesi Google Forms -kyselyssä (2022) että aikuinen huiluoppilas on yleensä heti aluksi perillä tavoitteistaan ja toiveistaan huilunsoiton oppimisen suhteen. Aikuiset yleensä myös tietävät itse, kuinka paljon haluavat ja ehtivät laittaa aikaansa huilunsoitonopiskeluun. Soitonopiskelun tavoitteista ja motivaatiosta on hyvä keskustella heti opetuksen alkuvaiheessa. Aikuisoppilaalla saattaa olla tavoitteena esimerkiksi se, että oppii vain soittamaan jotain soitinta tai yksinkertaisia kappaleita, tai vaihtoehtoisesti hän haluaa kehittyä pidemmälle soitonopiskelussa ja opetella paljon enemmän asioita. Huilunsoitonopettaja voi selittää aikuiselle oppilaalle asioita yhdellä kertaa enemmän kuin lapsioppilaalle, eikä välttämättä mielikuvaharjoitteita tarvita niin paljon. Aikuiset oppivat yleensä helpommin ja nopeammin saamaan huilusta äänen, vaikka varsinaisesti harjoitteet puhallustekniikassa eivät eroa lapsen ja aikuisen välillä.

Aikuisenakin nopea edistyminen huilunsoitossa on mahdollista, kun perusmotivaatio on hyvä, Google Forms -kyselyssä (2022) todetaan. Huilua ei tarvitse alkuvaiheessa soittaa tuntikausia päivässä, vähempikin riittää soittotaidon ylläpitoon. Huilutunneilla päästään joka kerta eteenpäin soitossa. Tärkeintä on, että oppilas saa huilunsoitosta sen, mitä hän on tullut siitä hakemaan. Google Forms -kyselyssä (2022) neuvottiin myös, kuinka aikuiselle kannattaa antaa yleensä melko vapaat kädet sen suhteen, mitä ohjelmistoa oppilas haluaa soittaa ja millä tavalla hän haluaa edetä. Aikuinen voi itse kertoa, minkä verran hän haluaa soittoläksyjä, haluaako hän mahdollisuuksia esiintyä vai soittaako hän mieluummin vain itsekseen ja opettajalle tai opettajan kanssa soittotunneilla.

Aikuinen huilunsoitonoppilas on usein itsekriittinen ja liian vaativa itseään kohtaan. Tällöin opettajan tehtävänä on myös kannustaa rentouden ja rohkeuden löytämiseen, jotta soittamisen ja musiikin ilo eivät häviäisi.

Google Forms -kyselyssä (2022) ehdotetaan että opetusmateriaaleina aikuisen huilunsoitonopetuksessa voi käyttää melkein mitä vain kiinnostavaa alkeistasolle sopivaa ohjelmistoa. Materiaalit voivat olla tekstipainotteisempia, analyttisempia ja loogisempia kuin lasten kanssa. Kappaleet voivat olla myös heti alussa esimerkiksi helppoja klassisia kappaleita. Usein aikuiset mieluummin soittavat jotain muuta kuin pelkkiä lastenlauluja ja heille on hyvä tarjota myös ”vakavampaa” ohjelmistoa. Sopivia alkuopetusmateriaaleja käsitellen tarkemmin luvussa kolme.

Aikuisen lihakset, nivelet ja jänteet eivät ole enää yhtä joustavat kuin lapsella, joten oikeanlaisen lämmittelyn ja venyttelyn tärkeys korostuu. Ennen soittotuntia kannattaa käsiä ja sormia venyttää erilaisilla pienillä liikkeillä ja harjoitteilla. Venyttelyä voi tehdä soittamisen välissä ja tietenkin soiton lopussa. Tämä auttaa siihen, että ei tule kiputiloja ja vammoja niin helposti ja sormet tuntuvat liikkuvan myös joustavammin. (Cluff 2014.) Soittoharjoittelua on tärkeää osata tauottaa riittävästi sekä keskittymiskyvyn että fyysisen jaksamisen vuoksi.

Nykyään etäopetus on yleistynyt myös soitonopetuksessa. Monet aikuiset huilunsoitonoppilaat pitävät oman kokemukseni mukaan myös soittotuntien etätoteutuksista pandemiatilanteen jälkeenkin. Etäopetus on usein lähiopetusta helpompi mahduttaa arjen keskelle, kun ei tarvitse lähteä pois kotoa harrastamaan. Huilunsoiton etäopetuksessa on erittäin tärkeää, että opettaja pystyy näkemään oppilaan kätet ja kasvot koko ajan hyvin.

2.3 Huilunsoitonopetusta koskeva kysely

Tässä luvussa käsittelen enemmän huilunsoitonopetusta koskevan kyselyn tuloksia. Tein huilunsoitonopettajille Google Formsilla anonyymien kyselyjen, jonka jaoin Suomen Huiluseuran Facebook-ryhmässä. Sain vastauksia viideltä huilunsoitonopettajalta. Esitän kysymykset ja puran saamiani vastauksia esittämiini kysymyksiin. Tämän luvun lähde on ainoastaan Google Forms -kysely.

Mikä on suurin ero lapsen ja aikuisen opettamisen välillä?

Monissa vastauksissa mainittiin, että lapsen kanssa opettajan pitää miettiä tarkemmin, miten asioista puhuu ja miten opetettavat asiat esitetään. Opettajan tulee osata ajatella asioita lapsen näkökulmasta, ja ottaa huomioon myös lapsen rajallinen kärsivällisyys.

Aikuisen kanssa kommunikaatio voi olla vapaampaa, sillä asetelma opettajan ja oppilaan välillä on tasa-arvoisempi kuin lapsen kanssa, jolloin opettaja on lapsen silmissä enemmän auktoriteettiasemassa oleva kasvattaja.

Huilunsoiton opettaminen ei yleensä eroa menetelmällisesti aikuisen ja lapsen välillä, mutta opettamisen tavat eroavat toisistaan. Huilunsoiton oppimisen kannalta erot opetuksessa eivät ole mielestäni suuria. Huilunsoitossa opetetaan samat asiat lapselle ja aikuiselle hieman eri tavoin esitettyinä, lapselle esimerkiksi leikin kautta ja aikuiselle suoraan selittäen. Harjoitteet voivat olla melko samanlaisiakin, tosin yleensä aikuiselle voi antaa alussa jo hieman raskaampia puhallus- ja hengitystekniikka harjoituksia.

Miten opetuksen voi räätälöidä parhaiten lapselle/aikuiselle sopivaksi?

Opettajan pitää tuntea oppilas ja tietää hänen vahvuutensa ja heikkoutensa sekä kiinnostuksen kohteensa. Tutustumisen edetessä tämä tietenkin helpottuu. Myös oppimateriaali kannattaa pitää ikätasolle sopivana, esimerkiksi lapselle mieluisia ovat yleensä värikkäät ja kuvitetut kirjat, kun taas aikuiselle voi riittää visuaalisesti yksinkertaisemmatkin materiaalit. Ennen kaikkea tässäkin on ehkä kyse enemmän henkilön persoonasta kuin iästä. Opettajan tulee tutustua oppilaaseen, edetä sitten oppilaan tahdissa ja pyrkiä tekemään niitä asioita, mistä oppilas nauttii. Joku saattaa esimerkiksi haluta vain oppia soittamaan oman lempikappaleensa, kun taas toinen haluaa oppia mahdollisimman paljon ja edetä mahdollisimman pitkälle.

Onko ansatsin ja puhallustekniikan opettamisessa eroa? Jos on, niin mitä?

Vastaukset olivat melko yksimielisiä siitä, että ansatsin ja puhallustekniikan opettamisessa ei ole eroa lapsi- tai aikuisoppilaan välillä. Enemmänkin eroa on opetustyyliässä, miten asian ilmaisee. Lapsen kanssa usein käytetään enemmän mielikuvia ja tehdään harjoitteita myös ilman huilua, sillä ansatsi saattaa olla vaikeaa käsittää. Aikuiset keskimäärin ymmärtävät nopeammin ansatsin ja puhallustekniikan, mutta teknisesti siinä ei ole muuta eroa.

Miten opetat aikuista? Mitä pitää ottaa huomioon?

Aikuisoppilas osaa yleensä jo heti itse sanoa, mitä haluaa, mistä pitää ja mitkä ovat tavoitteet soitonoppimisen suhteen. Sen takia aikuisen voi olla helpompi päästä heti kunnolla vauhtiin huilusoiton oppimisessa. Opettajan kannattaa ottaa huomioon oppilaan oppimistyyli ja se, millä tavoin kukin oppilas pysyy motivoituneena: haluaako oppilas esimerkiksi enemmän kritiikkiä ja suoraan sanomista, vai haluaako hän pehmeämmän ja kannustavamman opetustyylin? Tässäkin on persoonakohtaisia eroja. Aikuisen kanssa opetus etenee enemmän analyyttisellä tasolla ja opettaja uskaltaa selittää asioita aikuiselle enemmän kuin lapsioppilaalle. Aikuisoppilaat jaksavat keskittyä lapsia pidempään ja tarkempaan työskentelyyn ja asioiden uudelleen toistoihin. Aikuisen kanssa opetustahti voi olla intensiivisempää kuin lasten kanssa.

Miten opetat lasta? Mitä pitää ottaa huomioon?

Lapsioppilaan kanssa edetään myös lapsen tarpeet ja toiveet huomioiden. Opetuksen lapsen kanssa tulee olla tarpeeksi vaativaa, jotta se pysyy mielekkäänä ja motivoivana. Tietenkään ei pidä olla liian vaativa, jolloin lapsen motivaatio saattaa loppua sen vuoksi kokonaan. Lapsen keskittymiskyky pitää ottaa huomioon ja opetus kannattaa pitää kevyenä ja sen tulee sisältää riittävästi taukoja. Uutta asiaa ei pidä opettaa liikaa kerralla, eikä lapselle myöskään pidä antaa liikaa läksyjä. Soittotunnit kannattaa pitää monipuolisina ja jokaisella tunnilla tulee pyrkiä aina eteenpäin huilunsoiton oppimisessa. Lapsen huilunsoitonopetuksessa kannattaa käyttää paljon erilaisia mielikuvia sekä puhallus- ja hengitysharjoitteita, jotka tehdään ilman huilua.

Eroavatko alkeismateriaalit lapsen ja aikuisen välillä? Mitä suosittelet käytettäväksi lapsilla? Entä aikuisilla?

Lapsille on olemassa paljon huilunsoiton alkeismateriaalikirjoja. Aikuisillekin on, mutta monet huilunsoitonopettajat käyttävät aikuisten kanssa oppikirjojen lisäksi erilaisia yksittäisiä monisteita, joihin on valittu ohjelmistokappaleita ja harjoitteita sieltä täältä. Lapsille suunnatut huilunsoiton alkeismateriaalit ja oppikirjat ovat värikkäitä ja kuvitettuja ja ne sisältävät usein paljon lasten- ja kansanlauluja. Usein nuottikuva on näissä hieman normaalia isompi. Lapsille suunnatuissa kirjoissa on myös nuotinluvun ja musiikin perusteiden opetteluun liittyviä harjoitteita.

3 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja

Tähän lukuun olen koonnut huilunsoiton alkuopetukseen lapsioppilaille ja aikuisoppilaille mielestäni parhaiten soveltuvia huilukouluja ja harjoitteita, jotka itse olen kokenut hyväksi omassa opetustyössäni ja joista olen saanut suosituksia myös muilta huilunsoitonopettajilta.

3.1 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja lapsille

Vivo huilu

Marja-Leena Mäkilän ja Heli Talvitien kirjoittama Vivo huilu -kirja (2004) on omien ja kollegoiden kokemusten mukaan lapsille yksi ylivoimaisesti parhaista suomalaisista huilukouluista, mitä on saatavilla.

Vivo huilu noudattaa Suomen Musiikkioppilaitosten liiton (SML) vuonna 2005 voimaan tulleita tasosuoritusohjeita ja se sisältää yhteissoittomateriaalia, improvisointiharjoituksia ja leikkejä. Vivo huilu on kuvitettu kirja, missä edetään riittävän hitaasti lapselle sopivassa tahdissa. Kirjan liitteenä löytyy myös säestysvihko. Vivo huilu on pedagogisesti etenevä ja siinä perehdytään huilunsoiton perustekniikkaan monipuolisesti erilaisten lastenlaulujen, kansanlaulujen ja klassisten teosten avulla. Vivo huilu -kirjassa on selkeät kuvalliset ohjeet huilun kokoamisesta otetaulukoihin ja prima vista -harjoituksiin. Mukana kirjan sivuilla seikkailevat herttaiset Vivo kissa ja ankka. (Mäkilä & Talvitie 2004, 4.)

Huilun taikaa

Ainokaisa Pitkäsen Huilun taikaa (2007) on selkeä ja helppolukuinen kirja lapsille. Kirja on nätisti kuvitettu ja nuottikuva on suhteellisen iso ja helppolukuinen. Kirja on suunnattu 6–10-vuotiaille vasta-alkajille. Kirjassa on annettu paljon tilaa myös yhteissoitolle sekä myös improvisoinnille. Kappaleiden järjestys etenee muutama kappale peräkkäin tietyssä sävellajissa ennen kuin siirrytään seuraavaan sävellajiin. Näin oppilas saa varmuutta eri sävellajeissa soittamisessa. Huilun

taikaa on monipuolinen ja selkeä huilukoulu, missä tutustutaan moniin erin musiikin lajeihin mielenkiintoa ylläpitävällä tavalla. (Pitkänen 2007, 3.)

3.2 Huilunsoiton alkuopetuksen oppimateriaaleja aikuisille

Huilu ja minä 1

Katarina Fritzenin, Visa Turusen ja Karin Öhmanin tekemä Huilu ja minä -kirjasarja (2003) on mielestäni hyvä kirja aikuisille. Se on muokattu suomeksi K. Fritzenin ja K. Öhmanin ”Flöjten och jag” kirjan pohjalta (Fritzen ym. 2003, 1). Kirja sisältää hyvät kuvitetut ohjeet esimerkiksi huilun soittoasennosta sekä ansatsista sekä huilun hoitoon liittyvistä asioista. Tässä kirjassa on monipuolinen kattaus eri tyyliä musiikkilajeja ja kappaleet etenevät sävellajeittain. Kirjassa on myös improvisaatioharjoitteita. Huilu ja minä 1-harjoituskirja on selkeä ja sopivassa etenemisvauhdissa etenevä kokonaisuus.

Huilunsoiton salaisuus

Hanna Turusen tekemä Huilunsoiton salaisuus (2009) on mitä mainioin suomalainen huilukoulu. Se soveltuu mielestäni erityisen hyvin aikuisille siksi, että siinä asiat on selitetty selkeästi mutta perinpohjaisesti. Kirja on myös kivasti kuvitettu. Kirjassa on esimerkiksi kerrottu selkeästi tekstimuodossa huilistin oikeasta soittoasennosta ja ansatsista, ja lisäksi niistä on hyvät kuvat. Kirja sisältää paljon hyödyllisiä harjoitteita, kappaleita sekä ohjeistuksia. Kirja etenee perusteellisessa ja rauhallisessa, mutta mielenkiinnon ylläpitävässä järjestyksessä.

Verkkomateriaalit

Internetistä ja erityisesti YouTubesta löytyy runsaasti huilunsoiton opetusvideoita etenkin englannin kielellä. Näiden suhteen pitää kuitenkin olla kriittinen ja tarkka, minkä vuoksi en suosittele etenkään lapsia ottamaan oppia näistä omin päin. Huilunsoitonopettajan kanssa voidaan käydä soittotunnilla yhdessä läpi näitä videoita ja ohjeita, jotta voidaan tarkistaa, että opetus on oikeaa ja laadukasta.

4 Lopuksi

On ollut hyödyllistä tutustua huilunsoitonopettajien kirjoittamiin opinnäytetöihin ja artikkeleihin, sekä käydä huilistien kanssa keskusteluja tämän opinnäytetyön aiheesta. Myös alkeismateriaaleihin tutustuminen on ollut antoisaa, sillä nyt minulla on valmiina tietoa, mistä harjoituskirjoista löydän mitään kulloisen oppilaan tarpeisiin. Tähän opinnäytetyöhön kokoamani materiaalit ovat tällä hetkellä itse parhaaksi toteamani ja olen kuullut niistä myös muilta huilunsoitonopettajilta positiivista palautetta. Sen lisäksi, että opetuksessa käytettävät materiaalit ovat mielekkäitä huiluoppilaille, myös huilunsoitonopettajalle itselleen on tärkeää löytää omaa opetusta tukevat materiaalit.

Tulin sellaiseen johtopäätökseen, että huilunsoiton opettaminen ei teknisesti eroa sen perusteella, onko oppilas aikuinen vai lapsi. Kuitenkin opetusmenetelmät eroavat lapsen ja aikuisen välillä. Myös auktoriteettiasema on erilainen lapsen ja aikuisen kanssa. Lapsen kanssa auktoriteetti syntyy luonnostaan opettajan ollessa vanhempi ja aikuinen henkilö. Aikuisen oppilaan kanssa auktoriteettia saattaa joutua enemmän hakemaan, sillä aikuisen kanssa asetelma on tietyllä tavalla tasa-arvoisempi, vaikka kyseessä onkin edelleen opettaja-oppilassuhde. Lapset ovat yleensä myös aikuisia avoimempia ja rohkeampia esiintymään ja soittaman julkisesti. Aikuisilla on usein todella korkea itsekritiikki, jolloin heillä on korkeampi kynnyksi esiintymiselle. Lapset ovat myös yleensä luonnostaan luovempia ja avoimempia kokeilemaan erilaisia asioita, kuten improvisoimaan, kun taas aikuinen saattaa olla pidättyväisempi ja luovuuden esilletuomista pitää rohkaista enemmän.

Eri-ikäisten huiluoppilaiden opettaminen on kiehtovaa ja itselleni myös hyvin opettavaista. Olen oppinut paljon yleisesti musiikin opettamisesta lukemalla esimerkiksi seuraavia kirjoja: Inkeri Ruokonen (2016) Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka ja Kari Ahonen (2004) Johdatus musiikin oppimiseen. Musiikin oppiminen on elinikäinen matka myös opettajalle itselleen ja kaikille, jotka haluavat musiikilla rikastuttaa elämäänsä. Musiikki ja huilunsoitto kuuluvat

kaikille halukkaille. Koen tämän opinnäytetyön tekemisen myötä saaneeni etsimiäni eväitä huilunsoitonopettajan työtä varten.

Lähteet

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Cluff, J. 2022. Adult flute beginner information. Kanada: 2022. <https://www.jennifercluff.com/adultinfo.htm>
- F-Musiikki 2022. Pneuma Pro. Wind director / puhallusharjoituslaite. Viitattu 13.11.2022. https://www.f-musiikki.fi/brands/pneumo_pro
- Fritzén, K & Öhman, K & Turunen, V. 1981, 2003. Huilu ja minä 1. Tukholma: Thore Ehrling Musik AB.
- Gallen, C. 2019. Are These Flute Embouchure Mistakes Sabotaging Your Sound? Viitattu 9.11.2019. <https://www.theflutecoach.com/flute-embouchure/>
- Laakkonen, S. 2017. Huilun alkeisoppimateriaali. Opinnäytetyö. Musiikin koulutusohjelma. Kokkola: Centria-ammattikorkeakoulu. Saatavissa. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/131722/Laakkonen_Sara.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lydecken, M. 2009. Puupuhaltimien ryhmäsoitto; alkeista asti yhdessä. Helsinki: Metropolia AMK, Musiikin koulutusohjelma YAMK.
- Mäkilä, M, -L, & Talvitie, H. 2004. Vivo huilu. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Ruokonen, I. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Savonlahti, S. 2015. Huilistin ergonomia - soittamisen ei kuulu sattua. Viitattu 9.6.2015. <https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2015/06/huilistin-ergonomia-soittamisen-ei-kuulu-sattua/>
- Soitin Laine 2022. Nuvo lasten huilu uudella ”donisti” suukappaleella [!]. Viitattu 13.11.2022. https://www.soitinlaine.fi/fi_FI/puhallinsoittimet/puupuhaltimet/huilut/lasten-huilut-ja-suukappaleet/nuvo-lasten-huilu-uudella-donitsi-suukappaleella
- Turunen, H. 2009. Huilunsoiton salaisuus. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu, Musiikki ja tanssi. Julkaisusarja B5/2009.

Opinnäytetyökonserтин käsiohjelma

TURKU AMK

Anna-Sofian Opinnäytetyökonsertti

29.4.2022 Crichton-salissa klo 20:15

Ohjelma:

Johann Sebastian Bach: Sonaatti e-molli, BWV 1034 (~1723)

1. Adagio ma non tanto
2. Allegro
3. Andante
4. Allegro

Saverio Mercadante: Konsertto e-molli, op.57 (1814)

1. Allegro maestoso
2. Largo
3. Rondo Russo - Allegro vivace scherzando

Philippe Gaubert: Nocturne et Allegro scherzando (1906)

- 1.Nocturne
- 2.Allegro scherzando

Lowell Liebermann: Soliloquy, op.44 (1993)

Teemu Mastovaara: Mettersi all'opera! (2021, kantaesitys)

Anna-Sofia Kallio, huilu

Teemu Mastovaara, sello

Anna Kulmala, piano

Opettaja: Oleg Sytianko

Teemu Mastovaaran sävellystyötä on tukenut Taike

Linkki opinnäytetyökonsertin tallenteeseen.

<https://www.youtube.com/watch?v=tgD0ZH34Aqw>